Care (mai) de care

Dintr'o imagine locală (de spaţiu) la început, mai pe urmă logică, s'a născut, între altele, şi vechea noastră construcţie cu *de* după comparativ, construcţie care astăzi este înlocuită cu *decât* şi *ca*, cu excepţia unor expresii care arată măsura şi, fiind des întrebuinţate, s'au fixat cu timpul În limba veche se puteà zice *eşti mai înţeleptu de toţi Iudeii* (*Cod Vor*, 73/12), *mai vărtosu de lucoarea soarelui* (1b, 76/10), *credinţă mult mai cinstită de aurulu* (1b, 139/13), *de toţi eşti tu mai sus la scaunul lui Dumnedzeu* (*Cod Tod*, f 30 r⁰), *mai luminos de şeapte ori de soarele* (1b, 31 v⁰ 11), etc Astăzi îl putem întrebuinţà numai în legătură cu *mai mare, mai mic, mai mult, mai puţin, mai bine, mai rău, mai scump, mai ieftin*, etc *Cercà mai mult de 15 pungi de bani* (Axinte Uricariul, *Let* ², II, 164); *mai mult de un Tătar n'au scăpat* (Neculce, *Let* ², II, 39), *Mai rău de aşa nu se poate* (Cătană, *Pov*, I, 15), *mai mare de trei stânjeni, mai mic de trei coţi*, etc, chiar şì · *Acesta da îndoit de cum da Grigorie Vodă* (Neculce, *Let* ², II, 390), ş a m d Dar nu se mai poate spune decât doar provincial *Ba eu sum mai bună De voi amândouă* (Frâncu—Candrea, *Moţii*, 195)

În construcţia comparativului cu *de*, punctul de la care începe comparaţia este cel indicat prin prepoziţia *de* şi substantivul care urmează după ea *Mai luminos de soarele* înseamnă că se poate vorbì de o „lucoare" asemănătoare cu a lucrului, despre care e vorba, numai începând de la cea puternică a soarelui încolo *Mai înalt de casa* înseamnă că înălţimea lucrului, despre care este vorba, este măsurată în comparaţie cu cea a casei şi este socotită numai de la casă în sus Chiar şì în *mai mare de trei stânjeni* şi *mai mic de trei coţi*, avem aceeaşi socoteală mărimea şi micimea sânt socotite de la trei stânjeni sau trei coţi în sus ori în jos

Dacă ştim aceste lucruri, putem înţelege felul cum s'a născut şì sensul original al expresiunii, fixate acum, *care de care* şi *care mai de care*, pentru care găsim numeroase exemple în *Dicţ Acad*, I[II], fasc II, p 141

BDD-A14792 © 1929-1930 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:43 UTC)

E vorba de o interogaţie emfatică şi brahilogică (ca şi *care pe care, cât pe ce,* etc), la început directă, apoi indirectă, în sfârşit fixată şi întrebuinţată şi în alte legături sintactice, nu numai ca, la origine, în legătură cu un comparativ, după care întrebuinţarea lui *de* era normală *Gospodarii se întrec care de care să fie mai buni şi mai cinstiţi* (I Ionescu, *c* 234) înseamnă · *Gospodarii se întrec care să fie mai buni şi mai cinstiţi de* (=„decât cei") *care* [-s buni şi cinstiţi) Tot aşà *Să 'ndesà care de care va 'ncăpeà mai nainte* (Dosofteiu, *V S*, 54_2)=„ *care va 'ncăpeà mai nainte de* (=„de cât") *care* [e mai nainte]"; *Începură a-i da care de care mai mulţi bani* (Sbiera, *P*, 131/27)=„. *care mai mulţi bani* (=„de cât") *care* [cu mulţi bani], *Alergând pe capete, care de care să ajungă la mare mai curând* (Ispirescu, *U*, 51/16—16)=„ *care să ajungă la mare mai curând de* [=„decât"] *care* [aleargă ca să ajungă la mare"], *Tot feciorul e cu plosca de vin în mână, care mai de care ploscă mai frumoasă şi vin îndulcit* (Pitiş, *Conv Lit*, XXIV, 1062) = „ *care ploscă mai frumoasă de care* [ploscă frumoasă ..]".

Fixată fiind odată expresiunea *care de care* sau *care mai de care,* ea a putut să se întrebuinţeze şi în cazuri când comparativul nu se exprimă, dar se găseşte în mintea sau intenţia vorbitorului *Gătindu-se carii de carii să apuce înainte* (Dosofteiu, *V S*, 100) *Se sfădeà şi Domnii din Ardeal cu crăiia laşească, care de care să cuprinză ţara* (*Let*, I, 215/17), *Alergaţi la cei străini Greci, de-i apucaţi care de care să vă fie gineri* (*Let*, II, 442/23), *ce să fie acolo, ziceau oamenii alergând, care de care din toate părţile* (Creangă, *A*, 8), *Începură a-i da care de care mai mulţi bani* (Sbiera, *P* 131/27); *care de care-i după treabă* (Sevastos, *N*, 52/5)

După analogia altor construcţii, în care *de*=*din* (genitivul partitiv *o parte de moşie*=„o parte din moşie") s'a născut construcţia neobişnuită *care din care Acì de gazdă, care din care se îndesà ca să povestească mai înainte* (Drăghici, *R.*, 249)

BDD-A14792 © 1929-1930 Editura Institutului de Arte Grafice „Ardealul"
Provided by Diacronia.ro & www.dacoromanica.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:00:43 UTC)